

Magdalena Rojek-Nowosielska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

MODELE POLITYKI SPOŁECZNEJ PAŃSTWA A SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW

1. Wstęp

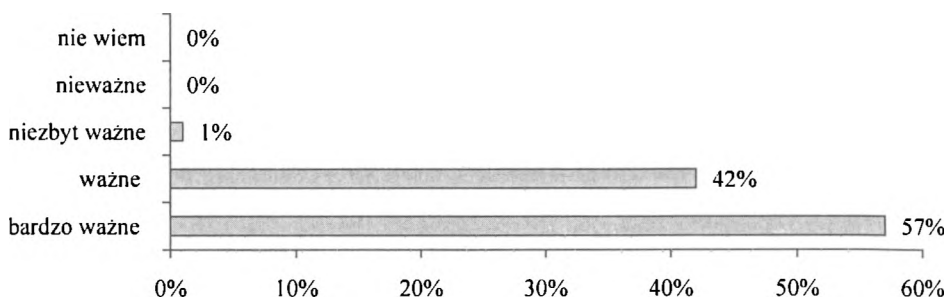
Zainteresowanie problematyką społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (SOP) jest w obecnych czasach coraz większe. Jest to bowiem koncepcja, która zakłada w działaniach przedsiębiorców dobrowolne podejmowanie inicjatyw prospołecznych, skierowanych do szerokiego grona interesariuszy. Powodem owego zainteresowania jest świadomość występujących problemów zarówno w otoczeniu firmy, jak i wewnątrz samego przedsiębiorstwa. Ponadto chęć aktywnego uczestnictwa w życiu pracowników i społeczności lokalnej oraz gotowość do ponoszenia odpowiedzialności za wszelkie konsekwencje wynikające z prowadzenia działalności gospodarczej (począwszy od odpowiedzialności za pracowników, na trosce o środowisko przyrodnicze kończąc) może być motywem podejmowania działań gospodarczych zgodnie z zasadami SOP. Oczywiście nie sposób pominąć tu jeszcze jednego faktu, który może wpłynąć na decyzję przedsiębiorców o działaniu zgodnym z zasadami społecznej odpowiedzialności, a mianowicie presji ze strony szeroko rozumianych interesariuszy. Oni bowiem, będąc najlepszymi obserwatorami i aktywnymi uczestnikami życia społeczno-gospodarczego, bardzo szybko zauważają wszelkie niedociągnięcia i uchybienia, które wymagają odpowiedniej interwencji przedsiębiorstwa. Ono z kolei, chcąc być dobrze postrzeganym na rynku, stara się postępować odpowiedzialnie i wiarygodnie.

Zapoznając się z rozwojem koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w różnych państwach, można zwrócić uwagę na to, że między poszczególnymi krajami występują dysproporcje. Wynikać to może z wielu czynników, które determinują warunki powstania i rozwoju koncepcji SOP. Wśród nich można wymienić m.in. uwarunkowania kulturowe (wartości i zasady, które w danym społeczeństwie zostały uznane za cenne i godne naśladowania w codziennym życiu oraz stanowią ważny punkt odniesienia podczas dokonywania ocen sposobu postępowania innych osób), proces globalizacji, informatyzacji, presję otoczenia społecznego,

rodzaj i siłę konkurencji. Nadrzędnym czynnikiem nadającym kształt i warunkującym stopień rozwoju społecznej odpowiedzialności jest przyjęty w danym państwie model polityki społecznej. Celem artykułu jest zatem przedstawienie czynników warunkujących rozwój koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem modeli polityki społecznej państwa.

2. Wybrane czynniki determinujące rozwój SOP¹

Jedną ze wspomnianych grup czynników, które mogą zapoczątkować prospołeczną działalność prowadzoną przez przedsiębiorstwo są uwarunkowania społeczne. Wy wpływają one z dominujących postaw reprezentowanych przez opinię publiczną, które ujawniają silną presję i coraz większe wymogi społeczeństwa, wymuszając zmiany w zachowaniu organizacji. W konsekwencji to właśnie ich postulaty mogą spowodować sytuację, w której firmy zaczynają się zastanawiać, w jaki sposób prowadzić swą działalność gospodarczą, by sprostać oczekiwaniom społecznym (zob. rys. 1).

Rys. 1. Czy ważne jest, aby Pana(i) firma kierowała się zasadami etycznymi?

Źródło: *Menedżerowie 500 i odpowiedzialny biznes, wiedza – postawy – praktyka*, Raport Forum Odpowiedzialnego Biznesu opracowany we współpracy z Bankiem Światowym i Akademią Rozwoju i Filantropii, Warszawa, październik 2003, s. 5.

W ostatnim czasie, na skutek szerokich przemian społeczno-kulturowych, daje się zauważyć wzrost świadomości społecznej. Zmieniają się sposoby myślenia, poglądy, opinie i postawy, a także ich zobiektywizowane wytwory: ideologia, prawo, nauka, sztuka itp., odzwierciedlające rozwój i warunki bytowe jednostek, grup, klas i zbiorowości społecznych². Społeczeństwo domaga się produktów wysokiej jakości, chce być dobrze poinformowane o składzie danego wyrobu oraz wszelkich negatywnych skutkach związanych z jego użytkowaniem. Zmienia się także stosunek pracownika do pracy. Dobre wykształcenie i świadomość własnych umiejęt-

¹ Zob. szerzej M. Rojek-Nowosielska, *Kształtowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, AE, Wrocław 2006.

² <http://wiem.onet.pl/wiem/00e52b.html> (4.07.2004).

ności sprawia, że nie wystarcza już zwykłe motywowanie finansowe. Pracodawca, chcąc przyciągnąć właściwych pracowników, musi stworzyć dodatkowe zachęty. Poza wspomnianym nowym stosunkiem do pracy, wpływ na procesy zarządzania, a przez to ukazanie prospołecznej postawy przedsiębiorstwa, mają jeszcze takie procesy, jak:

- starzenie się społeczeństw,
- zmiana roli kobiet,
- zanik tradycyjnej struktury rodziny³.

Implikują one wśród społeczeństwa postawy, które odbijają się także na ich oczekiwaniach względem przedsiębiorstwa. Nowe warunki społeczno-kulturowe stwarzają dla firm dodatkowe wyzwanie. Coraz bardziej istotnym zagadnieniem staje się z jednej strony zabezpieczenie „przyszłości emerytalnej” pracownika, a z drugiej strony włączenie się w program „odmładzania” społeczeństwa. Nie bez znaczenia będą wszelkie programy aktywizujące młode mamy do powrotu do pracy po urlopie macierzyńskim, a wcześniej stworzenie takich warunków i gwarancji, które zachęcą do podejmowania decyzji o powiększaniu rodziny. Implikacją tego typu rozwiązań jest zmiana pozycji i roli mężczyzny w życiu zawodowym i rodzinnym.

Kolejna grupa czynników mogących mieć wpływ na powstanie i rozwój koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw to czynniki rynkowe. Wśród nich najważniejszym i nadrzędnym w stosunku do pozostałych jest globalizacja. Jest ona rozumiana jako: „współczesny kształt gospodarki światowej o wysokim stopniu swobody przepływu towarów, usług, kapitału, technologii i zarządzania, jest reakcją na możliwości, jakie stwarza rynek”⁴. Według innej definicji globalizacja postrzegana jest jako: „wielostronny proces zmian w sferze ekonomicznej, społecznej, politycznej i kulturowej, który wywołuje cały kompleks zjawisk, traktowanych jako wyzwania dla menedżerów i pracowników”⁵.

Omawiana problematyka wywołuje często burzliwe dyskusje, dzieląc jej uczestników na zagorzałych zwolenników i przeciwników. Powodem takiego stanu rzeczy są niewątpliwie konsekwencje globalizacji, które przynoszą nowe wyzwania i otwierają nowe horyzonty, ale też niosą poważne zagrożenia⁶. Wśród generalnych poglądów zwolenników procesu globalizacji, omówionych przez Z. Błoka, najczęściej przytaczane to:

- powiększanie obszarów bogactwa, a zmniejszanie obszarów biedy,
- obiektywny charakter globalizacji, wynikający z niezależności od poszczególnych państw, instytucji, jednostek czy społeczności,

³ H. Bloom, R. Calori, Ph. de Woelt, *Zarządzanie europejskie*, Warszawa 1995, za: J. Łucewicz, *Współczesne determinanty zarządzania kadrami*, [w:] *Zarządzanie kadrami*, red. T. Listwan, C.H. Beck, Warszawa 2002, s. 26.

⁴ P. Jay, *Road to Riches*, Weidenfeld & Nicolson, London 2000, s. 302, za: M.K. Nowakowski, J.J. Wajszczyk, *Globalizacja i biznes: powrót do źródeł i wartości*, „Organizacja i Kierowanie” 2003 nr 4, s. 58.

⁵ J. Penc, *Zarządzanie w warunkach globalizacji*, Difin, Warszawa 2003, s. 127.

⁶ Tamże, s. 127.

- konieczność zintegrowanego wysiłku w finansowaniu programów badawczo-rozwojowych, będących nośnikiem postępu naukowo-technicznego,
- konieczność ubezpieczenia ryzyka produkcji obliczonej na wielką skalę⁷.

Natomiast wśród wątpliwości wyrażanych przez przeciwników globalizacji pojawiają się takie, jak:

- powiększanie się obszaru biedy oraz dysproporcji pomiędzy biednymi i bogatymi tego świata,
- umożliwianie szybkiego rozwoju i powiększania się przestępczości, korupcji, a nawet mafijności,
- przerzucanie zanieczyszczeń środowiska na kraje najuboższe,
- pozbawienie siły aktywnego oddziaływania na procesy zachodzące w świecie małych i średnich państw (można wskazać analogiczną sytuację w odniesieniu do przedsiębiorstw),
- powiększanie zapotrzebowania na pracę relatywnie niewielkiej grupy wysoko wykwalifikowanych osób, przy równoczesnym spadku zapotrzebowania na pracę w gałęziach tradycyjnych oraz na pracę w ogóle⁸.

W świetle przedstawionych opinii (szczególnie tych negatywnych) istotnego znaczenia nabierają zasady koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Ich wdrożenie i realizacja w codziennej działalności gospodarczej może się przyczynić do niwelowania przytoczonych wcześniej niekorzystnych efektów, z którymi wiąże się proces globalizacji. Dlatego też globalizacja może być uważana za istotny element, który przyczynił się do powstania wspomnianej koncepcji. Jednocześnie zaangażowanie w realizację prospołecznych zadań przez firmy w danym państwie stać się może dobrym przykładem działalności dla kolejnych firm. Ze względu na „rozszerzanie się świata biznesu” (będące przejawem i konsekwencją procesów globalizacji), „menedżerowie działający w gospodarce rynkowej w różnych krajach napotykają podobne problemy, wiele zaś stosowanych rozwiązań w jednym kraju może zostać zastosowane w innym”⁹. Dlatego też dobry przykład prospołecznej działalności może stać się wymogiem, którego oczekują interesariusze.

Innym czynnikiem, ważnym ze względu na fakt jego istnienia w większości najbardziej rozwiniętych krajów świata, a przyczyniającym się do powstania i rozwoju koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, jest mechanizm konkurencji. Przedsiębiorstwa, chcąc zachować przewagę w stosunku do pozostałych uczestników wymiany rynkowej, starają się ukazać interesariuszom w jak najlepszym świetle, co na przykład według J. Łucewicz może się przejawiać m.in. przez:

- poświęcenie większej uwagi klientowi,
- skracanie czasu reagowania na zachodzące zmiany,
- położenie nacisku na jakość i ciągłe ulepszanie,

⁷ Na podstawie: *Spoleczne problemy globalizacji*, red. Z. Blok, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2001, s. 14.

⁸ Tamże, s. 15.

⁹ J. Penc, wyd. cyt., s. 126.

- przyspieszenie wprowadzania nowych technologii,
- działanie w sposób elastyczny i ograniczanie kosztów¹⁰.

Realizując te wytyczne, przedsiębiorstwo może starać się dodatkowo uzyskać przewagę w stosunku do innych uczestników wymiany rynkowej poprzez postępowanie zgodne z założeniami koncepcji odpowiedzialności społecznej.

Duże znaczenie w tworzeniu nowej przestrzeni rynkowej ma informatyzacja, a szczególnie internet. Dzięki jego globalnemu zasięgowi powszechnie dostępna staje się informacja zarówno na temat samej koncepcji, jak i nowych zasad, sposobów wdrażania i realizacji oraz problemów, z jakimi spotykają się przedsiębiorstwa podczas codziennej działalności gospodarczej. W literaturze przedmiotu wskazano także na inne czynniki, które mogą mieć znaczenie w odniesieniu do wspomnianej koncepcji. Zaliczyć do nich można:

- możliwość utrzymywania bliskich i stałych kontaktów z klientami,
- coraz większą dominację klienta w stosunku do przedsiębiorstwa; ze względu na nieograniczony dostęp do informacji dzięki internetowi klienci stają się coraz bardziej wymagający i zapewnienie sobie ich lojalności staje się coraz trudniejszym zadaniem,
- wiedzę, która staje się kluczowym składnikiem majątku i głównym źródłem atutów konkurencyjnych¹¹.

Omówione czynniki rynkowe, takie jak konkurencja, globalizacja czy informatyzacja, są niewątpliwie istotnymi elementami warunkującymi powstanie i rozwój, a następnie kształtowanie SOP. Chcąc być konkurencyjnym partnerem na rynku, nie można ich lekceważyć i nie zauważać siły ich oddziaływania.

3. Modele polityki społecznej

Jednym z ważniejszych czynników warunkujących rozwój koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw jest model polityki społecznej funkcjonujący w danym państwie. Jest on istotny, przyczynia się bowiem do stworzenia ram, w których (w skrajnych przypadkach) aktywność państwa albo będzie znikoma i wszelkie regulacje, inicjatywy i zasady prospołecznego działania będą w gestii pozostałych uczestników życia społeczno-gospodarczego (przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, samorządów itp.), albo z drugiej strony – troska o społeczeństwo będzie tak daleko posunięta, że państwo swoimi rozporządzeniami i (nad-)opiekuńczością nie dopuści do swobodnego rozwoju prospołecznych inicjatyw. Mówiąc o modelach polityki społecznej, należy zaznaczyć, że istnieją dwa ich aspekty – pierwszy nawiązuje do rzeczywistej aktywności podejmowanej w sferze społecznej przez polityków i osoby mogące wpływać na kształt „obowiązków” społecz-

¹⁰ J. Łucewicz, *Współczesne determinanty zarządzania kadrami*, [w:] *Zarządzanie kadrami...*, s. 20.

¹¹ Tamże, s. 151.

nych, drugi – to ideologiczne założenia, które są formułowane w oderwaniu od praktyki, a zawierają możliwe strategie realizacji polityki społecznej. W literaturze przedmiotu polityki społecznej dominuje podejście bazujące na praktycznych aspektach tworzonych modeli. Początkowe opracowania w tym zakresie jako punkt odniesienia brały ilość środków przeznaczonych na realizację polityki społecznej, innymi słowy – zadawano pytanie o udział wydatków na cele socjalne w produkcji krajowym brutto (PKB). Poddając krytyce ujęcie ilościowe, zaproponowano nowe kryteria klasyfikacji – jakościowe, które ujmowały takie aspekty, jak:

- „uwarunkowania dostępu do świadczeń i usług,
- selektywność – powszechność ochrony socjalnej,
- jakość i poziom świadczeń i usług,
- zakres i cele polityki rynku pracy (prawo do pracy – prawo do zasiłku),
- rola władz publicznych w zaspokajaniu podstawowych potrzeb obywatelskich,
- sposoby finansowania programów socjalnych”¹².

Wskutek zaistnienia wielu nowych aspektów branych pod uwagę oraz różnorodności warunków funkcjonowania gospodarek powstało kilkanaście typologii, dzielących istniejące polityki społeczne na kilka kategorii (w zależności od podejścia badacza). W tym opracowaniu przedstawione zostaną typologie R. Titmussa, G. Esping-Andersena oraz T. Szumlicza.

Pierwszy ze wspomnianych autorów wyróżnił trzy modele polityki społecznej, a kryterium brany przez niego pod uwagę były wzajemne relacje między polityką społeczną a gospodarką rynkową¹³. R. Titmuss wspomina o trzech modelach; są to:

- model marginalny lub rezydualny (*the residual welfare model*),
- model motywacyjny, służebny lub wydajnościowy (*the industrial achievement-performance model, handmaiden model*),
- model instytucjonalno-redystrybucyjny (*the institutional-redistributive model*)¹⁴.

Pierwszy z wymienionych modeli dopuszcza interwencję państwa, ale tylko w niewielkim zakresie – w sytuacjach wyjątkowych. Dużą rolę przypisuje się tu rynkowi oraz rodzinie i organizacjom charytatywnym – są one postrzegane jako naturalne kanały zaspokajania potrzeb społecznych. Dopiero gdy one „zawiodą”, możliwe będzie wsparcie ze strony państwa. W założeniach **drugiego modelu** polityka społeczna ma stwarzać ramy rozwoju społeczno-gospodarczego, jako ważny dodatek do gospodarki, pełniąc jednakże funkcję służebną. W **modelu instytucjonalno-redystrybucyjnym** „polityka społeczna jest uważana za integralną instytucję w ramach danego społeczeństwa, gwarantującą powszechny dostęp do świadczeń

¹² M. Książkowski, *Polityka społeczna w różnych krajach i modele polityki społecznej*, [w:] *Polityka społeczna*, red. G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny, PWN, Warszawa 2007, s. 144.

¹³ Należy zaznaczyć, że większość typologii obejmuje polityki prowadzone przez kraje kapitalistyczne, do niedawna bowiem były kraje socjalistyczne nie mieściły się w obszarze zainteresowań naukowców w tej dziedzinie.

¹⁴ M. Książkowski, *Polityka społeczna w różnych krajach i modele polityki społecznej*, [w:] *Polityka społeczna...*, s. 145.

i usług z uwzględnieniem przede wszystkim kryterium potrzeb. W modelu tym zakłada się pełnienie przez politykę społeczną funkcji redystrybucji dochodów¹⁵.

Bazując na ustaleniach R. Titmussa, G. Esping-Andersen wyłonił w 1990 r. **reżimy** (zmieniając wcześniejszą terminologię, w której istniało pojęcie **modeli**). Swoją klasyfikację oparł na następujących kryteriach:

- „stopień dekomodyfikacji dostępu do świadczeń i usług (mówiący o bezwarunkowym zakresie dostępu, w przeciwieństwie do konieczności spełnienia pewnych warunków, np. opłacenia składek),
- wpływ świadczeń i usług socjalnych na zmianę lub zachowanie istniejących podziałów społecznych,
- relacje między państwem a rynkiem prywatnym w ubezpieczeniach emerytalnych¹⁶.

Możemy zatem wyróżnić reżimy liberalne, konserwatywno-korporacyjne oraz socjaldemokratyczne. W **reżimach liberalnych** system ubezpieczeń społecznych ma charakter rynkowy, przy jednoczesnym poprawnie funkcjonującym wsparciu organizacji pozarządowych. Dlatego też programy socjalne państwa istnieją w znikomych przypadkach. W modelu tym dekomodyfikacja świadczeń socjalnych jest minimalizowana, prawo do korzystania z przywilejów socjalnych ograniczane, a występowanie nierówności społecznych jest faktem. Założeniem tego modelu jest, by ingerencja państwa występowała w skrajnych i ostatecznych sytuacjach, i tylko w odniesieniu do tych grup społecznych, które same nie są w stanie sobie poradzić. Powodem takiego założenia jest przekonanie, że rozbudowa państwowej polityki społecznej jest niepotrzebna i, co więcej, mogłaby powodować negatywne konsekwencje w postaci osłabienia czy utraty motywacji do pracy, osłabienia moralności czy ograniczenia wolności indywidualnej. Według autora tej typologii przedstawicielami takiego modelu są USA, Japonia, Szwajcaria, Kanada i Australia.

W **reżimach konserwatywno-korporacyjnych** nie kwestionowano potrzeby zapewnienia przez państwo opieki socjalnej – stąd marginalne znaczenie ubezpieczeń prywatnych i świadczeń przyznawanych przez pracodawcę. Według Esping-Andersena na ten rodzaj modelu polityki społecznej duży wpływ wywiera Kościół, dlatego też w państwach o takim reżimie duże znaczenie przypisuje się tradycyjnym wartościom rodzinnym. Na tej podstawie można też tłumaczyć specyfikę istniejących świadczeń, które stymulują macierzyństwo. Warto ponadto zauważyć, że opieka nad dzieckiem i inne usługi dla rodziny są na tak niskim poziomie, by nie „zachęcać” do odebrania możliwej opieki ze strony najbliższych krewnych na rzecz państwa. Wśród krajów o takiej specyfice polityki społecznej wskazać można m.in. Austrię, Francję, Niemcy, Włochy czy Belgię.

Ostatni ze wspomnianych modeli – **socjaldemokratyczny** (charakteryzujący kraje nordyckie oraz Holandię) – cechuje się szerokim zasięgiem praw socjalnych

¹⁵ Tamże, s. 145.

¹⁶ W. Rutyński, *Problemy i dylematy polityki społecznej w Polsce*, t. 1, Difin, Warszawa 2003, s. 16.

(sięgającym aż do klasy średniej). W jego założeniu państwo ma gwarantować nie tylko poziom minimum, ale równe prawo obywateli do wysokiego standardu życia. W związku z powyższym koniecznością było podniesienie jakości usług odpowiednio do wymagań klasy średniej oraz zwiększenie zasięgu osób korzystających z większych uprawnień (na przykład o robotników).

T. Szumlicz, w przeciwieństwie do wcześniej przedstawionych naukowców, zaproponował cztery kategorie polityki społecznej państwa. Ujął je w następujące modele:

- interwencji doraźnej,
- antycypacji,
- dystrybucji,
- integracji.

Model interwencji doraźnej (którego cechy można wskazać np. w USA) w swoich założeniach zmierza do niwelowania negatywnych zjawisk i napięć społecznych. Podjęte działania mają charakter krótkookresowy i celowy, nakłady bowiem na świadczenia socjalne są niskie. O krok naprzód wychodzi **model antycypacji**, w którym ważne jest zapobieganie sytuacjom godzącym na przykład w utratę zdrowia, majątku czy statusu społecznego. Sposobem umożliwiającym czuwanie nad ewentualnymi negatywnymi konsekwencjami podejmowanych działań jest wprowadzenie i wykorzystywanie elementów obligatoryjnych ubezpieczeń o charakterze zaopatrzeniowym i opiekuńczym (jak np. w Niemczech). Odmienne założenia cechują **model dystrybucji**, którego realizacja polega na instytucjonalnym wytypowaniu sposobu podziału oraz konsumpcji. „Realizacja tego modelu zakłada pewien porządek monocentryczny, związany na ogół z centralnym ośrodkiem władzy, działającym poprzez organy wyspecjalizowane. Model ten był realizowany w ramach tzw. państwa socjalistycznego, akcentującego mocno doktrynę kolektywistyczną”¹⁷. **Model integracji**, dominujący w państwach skandynawskich, kładzie nacisk z jednej strony na świadome kreowanie czynników integrujących społeczeństwo, z drugiej zaś na niwelowanie czynników dezintegrujących. Mocno zaznacza się tu równość szans wszystkich obywateli, a państwu przypisuje się szczególną rolę koordynatora i organizatora inicjatyw.

4. Podsumowanie

Perspektywa Polski – kraju, w którym jeszcze prawie dwadzieścia lat temu dominowała własność państwowa czynników produkcji, brak wolnego rynku i odgórnie zaplanowane działania; kraju, który działania prospołeczne wobec załogi i ich rodzin realizował w każdym zakładzie pracy przy okazji wywiązywania się z zadań wynikających z podstawowej działalności, jest perspektywą szczególnego doświadczenia. Należy jednocześnie mocno zaznaczyć, że doświadczenia z przeszłości nie mogą być skreślone i zapomniane tylko dlatego, że wiążą się z czasem socjali-

¹⁷ J. Orczyk, *Polityka społeczna. Uwarunkowania i cele*, AE, Poznań 2005, s. 62.

zmu (nie zawsze pozytywnie odbieranym przez społeczeństwo). Te doświadczenia są szczególnie cennym zasobem, na bazie którego po roku 1989 kontynuujemy tworzenie nieco odmienionego wymiaru społecznej odpowiedzialności. Dzięki procesowi transformacji doświadczamy procesu globalizacji, informatyzacji, przemian społeczno-kulturowych i przede wszystkim rynkowych. One wszystkie umożliwiają rozwój zasad społecznej odpowiedzialności. Patrząc zatem na przeszłość historyczną i porównując ją z obecną sytuacją, możemy zauważyć, jakie zmiany nastąpiły we wszystkich aspektach życia społecznego. Nie trzeba więc dodatkowych argumentów, by uwidocznic, iż model polityki społecznej państwa jest również jednym z istotnych czynników umożliwiających rozwój społecznej odpowiedzialności biznesu. Chcąc jednak odnieść się do omówionych modeli w relacji do koncepcji SOP, można stwierdzić, że modelami najslabiej wyzwajającymi inicjatywy prospołeczne są modele instytucjonalno-redystrybucyjne (według R. Titmussa), socjaldemokratyczne (według G. Esping-Andersena) oraz model dystrybucji (według T. Szumlicza).

Literatura

- Bloom H., Calori R., de Wooll Ph., *Zarządzanie europejskie*, Warszawa 1995. <http://wiem.onet.pl/wiem/00e52b.html> (4.07.2004).
- Jay P., *Road to Riches*, Weidenfeld & Nicolson, London 2000.
- Menedżerowie 500 i odpowiedzialny biznes, wiedza – postawy – praktyka*, Raport Forum Odpowiedzialnego Biznesu opracowany we współpracy z Bankiem Światowym i Akademią Rozwoju i Filantropii, Warszawa, październik 2003.
- Nowakowski M.K., Wajszczuk J.J., *Globalizacja i biznes: powrót do źródeł i wartości*, „Organizacja i Kierowanie” 2003 nr 4.
- Orczyk J., *Polityka społeczna. Uwarunkowania i cele*, AE, Poznań 2005.
- Penc J., *Zarządzanie w warunkach globalizacji*, Difin, Warszawa 2003.
- Polityka społeczna*, red. G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny, PWN, Warszawa 2007.
- Ratyński W., *Problemy i dylematy polityki społecznej w Polsce*, t. 1, Difin, Warszawa 2003.
- Społeczne problemy globalizacji*, red. Z. Blok, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2001.
- Zarządzanie kadrami*, red. T. Listwan C.H. Beck, Warszawa 2002.

MODELS OF SOCIAL POLICY OF A COUNTRY AND CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY

Summary

The aim of the article is to present some factors of development of corporate social responsibility. The main emphasis is on the models of social policy which create the scopes of the concepts of Corporate Social Responsibility coming into existence and functioning in a country.